

HE132/2022

Lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta

2023-02-08

Lausunnon antaja

Päivämäärä	Tekijä	Muutos	Versio
2023-02-08	Pasi Korhonen, Johtavakonsultti	Lopullinen versio	1.0

Dokumentin jakelu

Päivämäärä	Vastaanottaja	Organisaatio
2023-02-08	Hallintovaliokunta	Eduskunta

Asia: HE 132/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot esityksestä

Henkilötunnus ja yksilöintitunnus

Esityksessä on tuotu hyvin esiin ongelmat henkilötunnuksen käyttämisessä virheellisesti tunnistuksen välineenä. Henkilötunnuksen rinnalle on esityksessä tuotu yksilöintitunnus. On kuitenkin huomioitava, että eri tietolähteiden tiedot voidaan sitä käytettäessä kohdistaa yksilöön vastaavalla tavalla kuin henkilötunnusta käytettäessä. Henkilötunnuksen ja yksilöintitunnuksen osalta tulisi selkeästi tuoda esiin, että tietoa käytetään yksilöimiseen (kuten käyttäjätunnusta), eikä kumpaakaan saa käyttää sellaisenaan tai liitettynä muuhun tietoon henkilön tunnistuskeinona.

Yksilöintitunnus on määritelty muuttumattomaksi, mutta kuten henkilötunnuksen historia osoittaa, on muutokselle ollut tarvetta alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. Uutena tietoalkiona yksilöintitunnus tulisi määritellä muutettavaksi tarvittaessa, ja rekisteröidyn henkilön yksiselitteinen yksilöintiketju tulisi olla mahdollista yhdistää myös kyseisen henkilön aikaisempiin käytettyihin yksilöintitunnuksiin. Yksilöintitunnuksen muuttamisen vaatimukset voivat ajan saatossa muuttua, jolloin tietojärjestelmätasolla se ei saisi edellyttää muutoksia.

Etätunnistaminen

Etätunnistamisessa käytettävä teknologia on vielä suhteellisen uutta, ja uusia etätunnistamisen mahdollisuuksia on tulossa. Teknologia on esityksessä rajoitettu mobiilisovelluksen hyödyntämiseen, mikä rajoittaa jatkossa muiden vahvaksi todettujen ratkaisujen hyödyntämistä ilman lainmuutosta. Etätunnistamiselle on myös muita käyttötapauksia kuin väestötietojärjestelmä. Tällöin ratkaisu voi olla joko erillinen esim. Suomi.fi- tunnistuspalveluun liitetty etätunnistautumisen laajennus tai erillinen vaatimus ensin luoda henkilötunnus ja vasta tämän jälkeen jatkaa asiointia halutussa palvelussa.

Sekä etärekisteröintiin käytettävät tietojärjestelmät että kaikkien yksilöintitunnuksen käyttöön ja luotettavuuteen oman toimintansa perustuvien tahojen tietojärjestelmät tulee rakentaa modulaarisiksi niin, että tulevaisuudessa tekniikan mahdollistamien luotettavampien ja turvallisempien tunnustautumisen tapojen käyttöönottoon ei muodostu tietojärjestelmien rakenteista johtuvia esteitä.

Etärekisteröintimenettely

Etärekisteröintimenettely on avain joustavien digitaalisten palveluiden luomiseen ulkomaalaisille, mutta samalla se luo uuden riskin väestötietojärjestelmän tietojen eheydelle ja oikeellisuudelle. Esityksessä tältä on suojauduttu määrittelemällä tietoalkio, joka kertoo tiedon alkuperän (väestörekisteri tai henkilön itsensä ilmoittama). Tässä vastuu siirtyy rekisterin tietoja hyödyntävälle taholle, jolloin rekisterinpitäjällä tulee olla kyvykyys tiedon alkuperän hyödyntämiseen.

Etärekisteröintimenettely pohjautuu henkilön toisessa maassa saamaan matkustusasiakirjaan, jossa on tekninen osio. Matkustusasiakirjalle ei ole asetettu voimassaolovaatimuksia kuten maahan saapumiseen käytettävälle asiakirjalle on asetettu. Matkustusasiakirjan on oltava voimassa vähintään 3 kuukautta sen jälkeen, kun poistutaan Suomesta tai Schengen-alueelta. Etärekisteröinnissä annetulle kuva- ja videomateriaalille on määritelty kahden kuukauden säilytysaika, mutta mikäli päätöstä ei tehdä automaattisesti, aineistoa tulisi säilyttää, kunnes päätös on tehty. Etärekisteröidyn tallentamaa materiaalia tulisi säilyttää, kunnes henkilö on käynyt tunnistautumassa kasvokkain viranomaisen kanssa. Etärekisteröinnille ei ole määrätty vanhenemisaikaa, joten tunnistuksessa käytetty matkustusasiakirja voi vanhentua ennen kasvokkain tapahtuvaa tunnistautumista.

Etärekisteröinnissä tunnistusvälineenä käytetyn matkustusasiakirjan tunniste liitetään rekisteröintiin ja tieto välitetään tietoa käyttävälle. Tätä tietoa tulee ylläpitää asiakirjan vanhentuessa ja vaihtuessa uuteen. Luonnollinen tilanne henkilön kasvokkain tunnistamiselle on maahantulon yhteydessä tapahtuva matkustusasiakirjan tarkistaminen rajavalvontaviranomaisen toimesta.

Laki - väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

9 a § Ulkomaan kansalaisen etärekisteröintimenettely

Teknisesti henkilöllisyyden varmistaminen on rajattu kasvoista otettuihin kuviin ja videoihin, joita verrataan teknisen osan luettavaan tietoon. Teknologian nopea kehittyminen voi tuoda uusia menetelmiä, joten esityksessä tulisi viitata vain matkustusasiakirjan teknisen osan luotettavien tietojen hyödyntämiseen.

9 c § Etärekisteröintimenettelyssä kerättävien biometrinen tietojen käsittely

Etärekisteröinnissä käytetty kuvamateriaali on esitetty poistettavaksi kahden kuukauden kuluttua rekisteröintipyyntöä. Maahantulon osalta käytetään matkustusasiakirjassa kolmen kuukauden voimassaolovaatimusta. Etärekisteröinti pohjautuu rekisteröinnissä esitettyyn matkustusasiakirjaan, ja aineistoa tulisi säilyttää vähintään päätöksen tekopisteeseen asti (automaattinen tai viranomaisen tekemänä henkilökohtainen henkilöllisyyden todentaminen).

12 a § Yksilöintitunnuksen muuttaminen

Yksilöintitunnusta muutettaessa tulee rekisterissä säilyä eheä ketju, jolla voidaan todentaa aikaisemmin henkilöstä käytetyt yksilöintitunnukset. Yksilöintitunnuksen vaihtumisesta tulee kirjata merkintä (esim. versionumero), jonka perusteella tietoa käyttävä taho tunnistaa, että henkilöllä on aikaisempia yksilöintitunnuksia.

17 § Muut järjestelmään talletettavat tiedot

Kohdassa 5) rajataan tieto vain ulkomaan kansalaisia koskevaksi. Vastaavan tiedon tallentaminen on hyödyllistä identiteettivarkaustapauksissa, jolloin henkilö voisi ilmoittaa hallussaan olevan matkustusasiakirjan, joka pitää esittää tunnistamisen yhteydessä (vrt. 13§ 22).

Lakiesityksessä otetaan kantaa siihen, että väärinkäytösriskin pienentämistä varten väestötietorekisteriin tulee tallentaa etärekisteröintiin liittyvää teknistä tietoa, kuten alkuperämaassa tunnistamiseen käytetyn virallisen asiakirjan sarjanumero. Esityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa tällaisen valvonnan vastuuttamiseen jollekin taholle tai käytännön järjestämiseen.

Mikäli tulevaisuudessa etärekisteröinnin tekniset toteutustavat sisältävät muitakin tekniikoita kuin kuvaan perustuvan tunnistuksen, tulee järjestelmästä ilmetä myös historiallisena tietona, mitä varmentamisen tapaa kyseisessä etärekisteröinnissä on käytetty. Tällä vastataan mahdolliseen tulevaisuuden tarpeeseen, jossa asiakasorganisaatio voi omaan riskiarviointiinsa perustuen sallia omassa käytössään vain tietyllä teknisellä varmennuksella suoritettut etärekisteröinnit.

20 § Järjestelmän tietojen säilyttäminen ja hävittäminen

Kohdassa 3) määritellään etärekisteröintimenettelyssä käytetyn matkustusasiakirjan tunnistetietojen säilytysajaksi 5 vuotta. Esityksessä ei ole määritelty etärekisteröinnin voimassaoloa, joten mahdollista on, ettei henkilö käy tunnistautumassa viranomaisen luona, ja tämän vanhenemissäännön perusteella tieto alkuperäisestä tunnistamiseen käytetystä matkustusasiakirjasta häviää.

22§ Maahanmuuttoviraston ja eräiden muiden toimijoiden tehtävät

Rajavalvontaviranomainen on luonteva osapuoli maahantulon yhteydessä tapahtuvaan matkustusasiakirjan mukaisen henkilön varmistamiseen. Rajavalvontaviranomaisella on myös vahva kokemus matkustusasiakirjojen automaattisesta tarkastamisesta ja siihen liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Laki - tietosuojalain muuttamisesta

29 a § Yksilöintitunnuksen käsittely

Yksilöintitunnuksen käyttäminen tunnistamisessa tulee olla rajoitettu yhtenevästi vastaamaan henkilötunnuksen käyttöä.

Rekisteröityä ei saa tunnistaa yksinomaan yksilöintitunnuksella tai yksilöintitunnuksen ja rekisteröidyn nimen yhdistelmällä.

Laki - henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta

12 a § Yksilöintitunnuksen käsittely

Yksilöintitunnuksen käyttäminen tunnistamisessa tulee olla rajoitettu yhtenevästi vastaamaan henkilötunnuksen käyttöä.

Rekisteröityä ei saa tunnistaa yksinomaan yksilöintitunnuksella tai yksilöintitunnuksen ja rekisteröidyn nimen yhdistelmällä.